

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

ítélete

Az ügy száma: Gfv.I.30.209/2022/7

A tanács tagjai: Dr. Harter Mária a tanács elnöke

Dr. Varga Edit előadó bíró

Dr. Szabó Klára bíró

A felperesek: I. rendű felperes neve

(I. rendű felperes címe)

II. rendű felperes neve

(II. rendű felperes címe)

A felperesek képviselője:

1000.sz. Ügyvédi Iroda – I-II. rendű felperesért

(ügyvédi iroda címe;

ügyintéző: dr. Dantesz Péter ügyvéd)

Az alperesek: I. rendű alperes neve

(I. rendű alperes címe)

II. rendű alperes neve

(II. rendű alperes címe)

III. rendű alperes neve

(III. rendű alperes címe)

Az alperesek képviselője:

Dr. Kővágó László Miklós ügyvéd

(ügyvéd címe)

A per tárgya: kölcsönszerződés érvénytelensége

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó felek:

az alperesek

A másodfokú bíróság és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla

3.Pf.20.742/2021/6/II.

Az elsőfokú bíróság és határozatának száma:

Fővárosi Törvényszék

64.P.20.809/2021/12.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felpereseket, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg az I-III. rendű alpereseknek mint együttes jogosultaknak 95.400 (kilencvenötezer-négyszáz) forint együttes – fellebbezési és felülvizsgálati – eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperes adósok 2008. március 31-én hitelkiváltási céllal közjegyzői okiratba foglalt deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződést kötöttek a II. rendű alperes hitelezővel és a III. rendű alperes jelzálogjogosulttal.

[2] Az előzetesen, 2008. március 4-én aláírt hitelkérelmi adatlap részét képezte a devizában nyilvántartott lakás- és jelzálog típusú hitelekhez kapcsolódó kockázatfeltáró nyilatkozat, melyben a II. rendű alperes tájékoztatta az igénylőket, hogy a kölcsön összegét a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott deviza vételi árfolyamon számítják ki. A nyilatkozat aláírásával az adósok kijelentették: tudomással bírnak arról, hogy a deviza árfolyama napról napra változik, ezért az esedékes törlesztő részlet forint összege előre nem határozható meg, a forint árfolyam gyengülése a törlesztő részletek forint ellenértékének jelentős mértékű emelkedéséhez is vezethet. Az adósok kijelentették azt is, hogy a kölcsön árfolyamváltozásból fakadó kockázatának lényegét megértették, a felmerülő kockázatot viselik, az árfolyamkockázatból eredően a II-III. rendű alperesekkel szemben igényt nem érvényesítenek.

[3] A kölcsönszerződés V.4. pontjában az adósok elismerték, hogy a szerződés aláírása előtt a hitelező általános- és a devizában nyilvántartott lakáscélú és jelzálog típusú hitelekéről szóló üzletszabályzatát kézhez kapták, az abban foglaltakat megismerték és kötelezőnek fogadták el. A szerződés 11. oldalának harmadik bekezdése szerint a forint árfolyam gyengülése esetén a devizában megállapított törlesztő részletek forintban megfizetendő ellenértéke „akár jelentős mértékben is” emelkedhet, és ennek vagyoni kihatásait teljes mértékben az adósok viselik, akik kijelentették, hogy az árfolyamkockázatból eredő veszteség lehetőségét gondosan megfontolták és fizetőképességüknek megfelelően mérlegelték.

[4] A szerződéskötést követően a felek a törlesztőrészek összegét – az árfolyamváltozástól függetlenül és a futamidő érintése nélkül – több alkalommal módosították, mivel azonban a felperesek a módosított feltételek szerint sem tettek eleget a kötelezettségüknek, a II-III. rendű alperesek a kölcsönszerződést a 2011. szeptember 19-én kelt közjegyzői okirattal azonnali hatállyal felmondták és a teljes tartozást lejárttá tették, majd követelésüket az I. rendű alperesre engedményezték és arról a felpereseket értesítették.

A megelőző eljárás, a felperesek keresete, az alperesek védekezése

[5] A felperesek keresete a kölcsönszerződés és módosításai érvénytelenségének megállapítására és az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására irányult, egyebek mellett az árfolyamkockázat viselését a felperesekre hárító kikötés tisztességtelensége miatt.

Előadták, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó alperesi tájékoztatás nem volt megfelelő, a felperesek alappal gondolhatták, hogy a kockázat nem valós.

[6] Az alperesek érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Álláspontjuk szerint az árfolyamkockázati tájékoztató alapján a felperesek nem gondolhatták, hogy az árfolyamkockázat nem valós és őket csak korlátozott mértékben terheli. A kölcsön felvételre eleve deviza alapú hitel kiváltása miatt került sor, a felperesek az előzetes kockázatfeltáró nyilatkozatot kitöltötték és hitelközvetítőt is igénybe vettek, az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztató pedig mindenben megfelelt a 2/2014. számú PJE-ben foglaltaknak, így a kockázat viselését a felperesekre hárító szerződéses kikötés nem tisztességtelen.

[7] Az elsőfokú bíróság P.24.279/2014/46. számú, keresetet elutasító ítéletét a másodfokú bíróság a per főtárgya tekintetében helybenhagyta, a felperesek felülvizsgálati kérelme folytán eljáró Kúria azonban Gfv.30.029/2020/4. számú végzésével a jogerős ítéletet az árfolyamkockázattal kapcsolatos kereseti hivatkozás tekintetében hatályon kívül helyezte és a másodfokú bíróságot ebben a keretben új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A megismételt fellebbezési eljárásban a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó érvénytelenségi hivatkozás tárgyában ugyancsak hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot ebben a körben a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

[8] A megismételt elsőfokú eljárásban a felperesek előadták, hogy a szerződéskötéskor csak a devizapiacon „szokásos”, 20%-os mértékű kockázatot vállalták, az ezt meghaladó kockázattal szemben erre irányuló szerződéses lehetőség hiányában nem védekezhetek, a szerződés a módosítás kezdeményezésére sem biztosított lehetőséget. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés érvényessé nyilvánítását kérték annak megállapításával, hogy 2021. április 20-án fennálló tőketartozásuk összege 10.508.047 forint. Érvelésük szerint az árfolyamkockázat viselésének tisztességtelenségéről hatályon kívül helyező végzésében a másodfokú bíróság már állást foglalt, a megismételt eljárásban ezért kizárólag a jogkövetkezményekről kell dönten.

[9] Az alperesek továbbra is a kereset elutasítását kérték, mert a felperesek az árfolyamkockázatról világos és érthető, a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (rHpt.) 203.§ (6) és (7) bekezdésének megfelelő tájékoztatást kaptak.

Az első- és másodfokú ítélet

[10] Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasító ítéletében rögzítette, hogy a megismételt eljárás tárgya kizárólag az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos kereseti hivatkozás volt, a másodfokú bíróság pedig hatályon kívül helyező végzésében nem foglalt állást a kikötés érvénytelenségéről. A szerződéskötés előzményeire, az előzetesen aláírt kockázatfeltáró nyilatkozatra, a szerződés V.4. pontjában adott tájékoztatásra figyelemmel az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a felperesek az árfolyamkockázatról világos és átlátható tájékoztatást kaptak, melyből felmérhették, hogy az árfolyamváltozás hatásai korlátozás nélkül őket terhelik, a változás bekövetkezésének esélye pedig reális.

[11] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet megváltoztatásával megállapította, hogy a perbeli kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatot korlátlanul a felperesekre terhelő feltételei tisztességtelenek, ezért a kölcsönszerződés érvénytelen. A továbbiakban a szerződést akként nyilvánította érvényessé, hogy a felpereseket terhelő árfolyamkockázat 195,61 HUF/CHF árfolyam erejéig korlátozott, és a felpereseknek a szerződésből fakadóan 2021. április 20-án 10.508.047 forint összegű tartozásuk áll fenn.

[12] A jogerős ítélet indokolása szerint a másodfokú bíróság a hatályon kívül helyező végzésben nem foglalt, nem is foglalhatott állást az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződési kikötés érvénytelenségéről, ezért azt az újabb eljárásában vizsgálta érdemben. Rámutatott, hogy a hitelkérelmi adatlap részeként előzetesen aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat nem része a szerződésnek, ezért a tisztességtelenség szempontjából nem vehető figyelembe, az Üzletszabályzatba foglalt tájékoztató pedig csupán figyelemfelhívást tartalmazott a szerződésből egyébként is következő kötelezettségre, emiatt az nem lehet tisztességtelen, tartalmát ugyancsak figyelmen kívül kellett hagyni. A szerződés V.4. pontja viszont az EUB ítélezési gyakorlata és a 2/2014. PJE alapján az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó mércéjén keresztül vizsgálva nem ad világos figyelmeztetést arról, hogy a forint esetleges súlyos leértékelődése a szerződés teljesítését számukra gazdaságilag elnehezítheti, akár el is lehetetlenítheti. Nem derül ki a szerződésből, hogy a kedvezőtlen árfolyamváltozásnak nincs felső határa és hogy az a futamidő alatt bármikor bekövetkezhet, többet információt az ÁSZF VII. pontjában szereplő kockázatfeltárás sem tartalmaz. Mindezek alapján az alperesi tájékoztató nem felel meg teljes körűen az EUB ítéleteiben előírt követelményeknek, tekintve, hogy az EUB C-51/17. számú ítéletének 4. pontja értelmében a szerződési feltételek világosságának és érthetőségének vizsgálata során az összes rendelkezés kumulatív hatását értékelni kell, függetlenül attól, hogy az egyoldalú módosításról és az árfolyamrész alkalmazásáról szóló feltételeket a devizahiteles törvények utóbb tisztességtelennek minősítették, a három szerződési feltétel együttes hatását ugyanis a fogyasztó nem láthatta át: nem lehetett számára világos, hogy fizetési kötelezettségének módosulása mely feltételekre vezethető vissza. Az átláthatóság az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatban ezért amiatt is hiányzik, mert a szerződésben egyoldalú módosítási jog és árfolyamrész is szerepelt, ami a fogyasztó hátrányára egyensúlytalanságot teremtett, ugyanis a szerződés arra az esetre, ha az árfolyamváltozás számára már elviselhetetlen gazdasági megterhelést jelent, nem biztosított egyoldalú, a fogyasztó saját jóvedelmének megfelelő devizanemre történő áttérési lehetőséget. Ezt az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos egyensúlytalanságot a felperesek egyenrangú tárgyalási helyzetben alappal feltételezhetően nem fogadták volna el. Mindezek miatt az árfolyamkockázat viselését korlátlanul a felperesekre terhelő szerződési kikötés tisztességtelen, amely a szerződés egészének az érvénytelenségére vezet. A jogkövetkezmények tekintetében elkészített felperesi elszámolás összegét az alperesek nem vitatták, ezért a másodfokú bíróság a jogkövetkezmények tekintetében is a keresetnek megfelelően rendelkezett.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[13] A jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelmükben az alperesek annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet helybenhagyását, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérték, mert álláspontjuk szerint a jogerős ítélet sérti a polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rPtk.) 209.§ (1) és (2) bekezdését, a 205.§ (3) bekezdését és a 2/2014. PJE 1. pontjában foglaltakat is. Hangsúlyozták: a 2/2014. PJE III. pontja szerint a fogyasztó részére nyújtott árfolyamkockázati tájékoztató megfelelőségét a releváns ténybeli elemek összessége alapján kell megállapítani, nem csupán a szerződés tartalmának, hanem a szerződéskötés során közzétett reklámoknak és tájékoztatóknak is jelentősége van, a szerződés megkötéséhez vezető minden körülményt – így az előzetesen kapott tájékoztatást is – figyelembe kell venni. A felperesek már a szerződéskötés előtt a rHpt. 203.§ (7) bekezdésének és a 6/2013. PJE-nek megfelelő tájékoztatást kaptak az árfolyamkockázatról, ami az egyedi szerződés és a részévé váló Üzletszabályzat rendelkezéseivel együtt alkalmas volt arra, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó mércéjén keresztül felismerjék az árfolyamkockázat lényegét, fizetési kötelezettségükre gyakorolt hatását, és azt, hogy ahhoz kapcsolódó kockázatviselésüknek nincs felső határa. A szerződés V.4. pontjából az is következik, hogy az árfolyamkockázat a törlesztő részletek jelentős növekedésével és az adósok gazdasági helyzetének elnehezülésével járhat. Az ügyszámok megjelölésével és a vonatkozó részek idézésével utaltak arra, hogy a Kúria több konkrét ügyben vizsgálta az alperesi tájékoztatót és azt megfelelőnek találta, ami szintén a jogerős ítélet jogsértő jellegét támasztja alá. A másodfokú bíróság az előzetes nyilatkozatban és az Üzletszabályzatban foglaltak figyelmen kívül hagyásával elmulasztotta a tájékoztató elemeinek komplex vizsgálatát.

[14] A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult. Érvelésük szerint a másodfokú bíróság a korlátlan árfolyamkockázat viselésének tisztességtelenségét olyan körülményekre is alapította, melyeket a felülvizsgálati kérelem nem érintett: a fizetési feltételekre vonatkozó kikötések kumulatív hatásának figyelembevételét az átláthatóság hiánya (tisztességtelenség) körében a C-51/17. számú EUB ítélet 4. pontja előírta, e hatások együttesen ugyanis átláthatatlanná tehetik a fizetési kötelezettségek mértékére vonatkozó szerződési feltételeket. Adott esetben a kölcsönszerződés az árfolyamrés viselését anélkül terhelte az adósokra, hogy annak százalékos mértékét meghatározta volna, és azt sem tudni, hogy az egyoldalúan módosítható hiteldíj mely elemét, mely körülményt, milyen mértékben változtatja meg. Szabályozás hiányában a felperesek fizetési kötelezettsége a használati díj egyoldalú emelésével és az árfolyamrés mértékének jelentős növelésével akkor is jelentősen emelkedhet, ha a HUF/CHF árfolyam nem változik. Mindezek alapján a fizetési kötelezettség mértékének alakulása megfelelő árfolyamkockázati tájékoztatás mellett sem átlátható, az észszerűen eljáró, átlagos fogyasztó egyedi megtárgyalás esetén ilyen feltételt nem fogadna el. Hangsúlyozták: a felülvizsgálati kérelem a jogerős ítélet e megállapításait nem vitatja, a Kúria pedig nem vehet figyelembe olyan körülményt, melyet a felülvizsgálati kérelem nem tartalmaz. Utaltak arra, hogy a másodlagos felülvizsgálati kérelmüket az alperesek egyáltalán nem indokolták.

A Kúria döntése és jogi indokai

[15] A felülvizsgálati kérelem alapos.

[16] A felülvizsgálat alapjaként az ügy érdemére kiható jogszabálysértés gyanánt az alperesek azt rótták föl a másodfokú bíróságnak, hogy a rHpt. tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó rendelkezését sértő döntést hozott. A Kúria hangsúlyozza, hogy a tényállásban említett hatályon kívül helyezéseket követően lefolytatott új első- és másodfokú eljárások tárgya kizárólag az árfolyamkockázati tájékoztató elégtelensége miatt a kockázat viselését a felperesekre terhelő szerződési kikötés érvényességének megítélése volt, kizárólag arról kellett tehát állást foglalni, hogy az azzal kapcsolatos tájékoztató világos, érthető és átlátható-e volt-e. Ettől különböző – a felperesek ellenkérelmében említett – kérdés, mely szerint általában a fizetési feltételek az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségére és az árfolyamrész kikötésére is tekintettel világosak és érthetők voltak-e, felmérhette-e a fogyasztó, hogy fizetési kötelezettségének módosulása mely körülményekre vezethető vissza, ellenőrizhető volt-e a számára a fizetési mechanizmus változása. Hangsúlyozza a Kúria: utóbbi szempontok meghaladják az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó kikötés tárgykörét és más, a devizahittel ugyancsak együtt járó kockázati körhöz tartoznak. A felperesek ugyan a megismételt eljárásban ebbe az irányba bővítették az előadásukat, mivel azonban a két tárgykör nem azonos, kibővített előadásuk keresetmódosítás nélkül nem volt figyelembe vehető, a másodfokú bíróság e körülmények értékelésével túlterjeszkedett a kereseten. A Kúria hangsúlyozza: az árfolyamkockázat, valamint az árfolyamrész és az egyoldalú szerződésmódosítás valóban befolyásolják a fogyasztó fizetési kötelezettségét, de különböző, egymással szorosan össze nem függő módokon.

[17] Az árfolyamkockázati tájékoztató tartalmára és a tájékoztatás módjára a rHpt. 203.§ (6) bekezdése tartalmaz előírást, rögzítve, hogy arra legkésőbb a szerződés megkötése, de mindenképpen a szolgáltatás megkezdése előtt, kellő időben, világos és egyértelmű formában kell sort keríteni. A perbeli szerződés megkötése előtt külön nyilatkozatba foglalt tájékoztató ebből a szempontból megfelelt a rHpt. előírásainak. Az átadott Üzletszabályzatot és a szerződés V.4. pontját e külön tájékoztatóval együttesen vizsgálva kell állást foglalni arról, hogy eleget tettek-e az alperesek a tájékoztatással szemben támasztott jogszabályi követelményeknek, valamint az EUB ítéleteiben kifejeződő elvárásoknak. Rámutat a Kúria, hogy az alperesi tájékoztatót több egyedi ügyben vizsgálta és azt minden esetben megfelelőnek találta, legutóbb a Pfv.I.20.476/2022. számú ügyben hozott ítéletében, de ezzel azonosan ítélte meg az alperesek felülvizsgálati kérelmében felsorolt további kilenc esetben: a tájékoztató alapján az adósok felmérhették hogyan befolyásolja fizetési kötelezettségüket az árfolyamkockázat. Speciális, a Kúria határozataiban kifejtett jogi állásponttal ellentétes döntést indokló körülmény a jelen ügyben sem merült fel, ezért a Kúria nem látott indokot a tájékoztató jogi minősítésétől való eltérésre.

[18] A felperesek felülvizsgálati kérelmének indokai kapcsán megjegyzi a Kúria: a paritás felperesekre nézve kedvezőtlen változása nem az érvénytelenség szempontjából irányadó szerződéskötési időpontban, hanem utóbb következett be, ám a felperesek ezzel szemben sem voltak védtelenek. Külön szerződési kikötés nélkül élhettek a Ptk.-ban biztosított jogaikkal, a szerződés tévedés, megtévesztés miatti megtámadásával, a felmondás jogával, de a szerződés megszűnéséig módjukban állt a tartós jogviszony bírói módosítását is kérni. A felperesek által hivatkozott konverzió lehetősége ugyanakkor csak a jövőre nézve küszöbölte volna ki a kedvezőtlen változást, azaz a szerződéskötés időpontjára visszaható megoldást ez nem jelentett volna.

[19] A kifejtettek szerint jogszabálysértő jogerős ítéletet a Kúria a Pp. 424. § (3) bekezdése értelmében hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság érdemben helyes ítéletét helybenhagyta az előzőeknek megfelelő indokolásbeli kiegészítéssel.

Záró rész

[20] Az alperesek felülvizsgálati kérelme eredményes volt, ezért a Kúria a fellebbezési- és a felülvizsgálati eljárásban a Pp. 364. §-án, valamint a 405. § (1) bekezdésén keresztül érvényesülő Pp. 83. § (1) bekezdése értelmében a felpereseket kötelezte a jogi képviselőjükkel a fellebbezési-, és a felülvizsgálati eljárásban felmerült, a 32/2003. (VIII.22) IM rendelet 3. § (2), (5) és (6) bekezdéseiben foglaltak szerint, a 4/A.§ értelmében az általános forgalmi adóra is figyelemmel, a tényleges tevékenységgel arányosan meghatározott ügyvédi munkadíjból, valamint az alperesek által lerótt felülvizsgálati eljárási illetékből álló együttes fellebbezési és felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére.

Budapest, 2022. november 2.

Dr. Harter Mária s.k. a tanács elnöke, dr. Varga Edit s.k. előadó bíró, dr. Szabó Klára s.k. bíró